

אָבֵל עוֹד סוֹד יֵשׁ בּוֹ, יֵצֵא בְּגָפוֹ - כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (משלי ט) עַל גְּפֵי מְרֹמֵי קֶרֶת. מַה לְשֵׁם עֲלוֹי וְהִתְעַלּוּת, אָף כָּאֵן עֲלוֹי וְהִתְעַלּוּת. מְקוֹם שְׂבַעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹלִים, אֶפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכוּלִים לַעֲמֹד שָׁם. וּמִשׁוּם כֵּן, כִּיּוֹן שֶׁשָּׁב בְּתְּשׁוּבָה, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתוֹ וְדַאי מִיָּד.

שְׁנִינּוּ, אֵין דְּבַר בְּעוֹלָם שְׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאֵת הַכֹּל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל וְדַאי. וְאֵם שָׁב בְּתְּשׁוּבָה, הָרִי מְזַמֵּן כְּנֻגְדוֹ אֲרַח חַיִּים. וְאָף עַל גַּב שְׂפָגָם מַה שְׂפָגָם - הַכֹּל נִתְקַן וְהַכֹּל חוֹזֵר עַל תְּקוּנוֹ, שְׁתֵּרֵי אֶפְלוּ בְּמַה שֵׁישׁ בּוֹ שְׂבֻעָה, (לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא בּוֹ כִּי ה' צְבָאוֹת יַעֲזֹר וְיָמִי יִפְרֹ. וְהוּ סוֹד סְתוּמִים. וְעוֹד, כְּאֲשֶׁר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִשְׂבַּע שְׂבֻעָה, לֹא נִשְׂבַּע אֶלָּא אֵם לֹא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, שְׁתֵּרֵי אֵין דְּבַר שְׁעוֹמֵד בְּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְעַל הַכֹּל מְכַפֵּר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּאֲשֶׁר עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה) הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל, שְׁכַתוּב חֵי אֲנִי נֹאֵם ה' כִּי אִם יִהְיֶה כְּנֻגְדוֹ וְגו'. וְכַתוּב כְּתוּב אֵת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי וְגו'. וְאֲחֵר שֶׁשָּׁב בְּתְּשׁוּבָה כְּתוּב, וְכִי יִכְנֶה אֶסֶר בְּנֹו וְגו'. מְכַתוּב שְׁתְּשׁוּבָה מִשְׁבֵּרֶת כְּמַה גְּזֵרֶת וְדִינִים וְכַמַּה שְׁלֵשְׁלֹאוֹת בְּרִזָּל, וְאֵין מִי שְׁעוֹמֵד לִפְנֵי הַתְּשׁוּבָה.

וְעַד זֶה כְּתוּב, (ישעיה סו) וְיִצְאוּ וְרָאוּ בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי. אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי לֹא כְּתוּב, אֶלָּא הַפּוֹשְׁעִים בִּי. שְׁלֹא רוֹצִים לְשׁוּב וְלִהְתַּנַּחֵם עַל מַה שְׁעָשׂוּ. אֶבֶל כִּיּוֹן שֶׁהִתְנַחֵמוּ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְקַבֵּל אוֹתָם.

לְכֵן הָאָדָם הַזֶּה, אָף עַל גַּב שְׂפָשַׁע בּוֹ וּפְגָם בְּמְקוֹם שְׁלֹא צְרִיךְ וְשָׁב לִפְנֵי - מְקַבֵּל אוֹתוֹ וְחָס עָלָיו, שְׁתֵּרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא מְלֹא רַחֲמִים, וּמְתַמְלֵא רַחֲמִים עַל כָּל מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (תהלים קמה)

בֵּיה, יֵצֵא בְּגָפוֹ, כְּמַה דְּאֵת אֲמַר, (משלי ט) עַל גְּפֵי מְרֹמֵי קֶרֶת, מַה לְהֵתֵם עֲלוֹיִיא וּסְלִיקוּ, אוֹף הֵכָא עֲלוֹיִיא וּסְלִיקוּ, אֲתֵר דְּמַרְיָהוֹן דְּתִיּוּבְתָא סְלִיקוּ, אֶפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים לֹא יְכַלִּין לְמִיקָם תַּמָּן. וּבְגִין כֵּן כִּיּוֹן דְּתַב בְּתִיּוּבְתָא, קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַבֵּל לִיה וְדַאי מִיָּד.

תְּנִינּוּ, לִית מְלָה בְּעֵלְמָא דְקִיִּימָא קָמִי תְּשׁוּבָה, וְלִכְלָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַבֵּל וְדַאי.

וְאִי תַב בְּתִיּוּבְתָא הָא אֲזַדְמָן לְקַבְלִיה אֲרַח חַיִּים, וְאָף עַל גַּב דְּפָגִים מַה דְּפָגִים, כְּלָא אֲתַתְקַן, וְכִלָּא אֲתַהֲדֵר עַל תְּקוּנִיה, דְּהָא אֶפְלוּ בְּמַה דְּאִית בֵּיה אוּמָאָה, (קָמִי קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא קָרִי בֵּיה כִּי יְי' צְבָאוֹת יַעֲזֹר וְיָמִי יִפְרֹ דָא אִיהוּ רִנָּא סְתִימָא. וְתוּ כִּד קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא אוּמִי אוּמָאָה לֹא אוּמִי אֶלָּא אֵם לֹא יַעֲבִיד תִּיּוּבְתָא דְהָא לִית שְׁתַּנְמָא דְכְּנִימָא קָמִי תִיּוּבְתָא וְעַל כֵּלָּא מְכַפֵּר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד עֲבַדִּין תִּיּוּבְתָא שְׁלֵמָתָא)

קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְקַבֵּל, דְּכַתִּיב, (ירמיה כב) חֵי אֲנִי נֹאֵם יְי' כִּי אִם יִהְיֶה כְּנֻגְדוֹ וְגו' וְכַתִּיב (ירמיה כב) כְּתוּב אֵת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי וְגו'. וְכַתִּב דְּתַב בְּתִיּוּבְתָא כְּתִיב, (דברי הימים א ג) וְכִי יִכְנֶה אֶסֶר בְּנֹו וְגו', מְכַתוּב דְּתְּשׁוּבָה מְתַבֵּר כְּמַה גְּזֵרִין וְדִינִין, וְכַמַּה שְׁלֵשְׁלֹאִין דְּפְרִזָּלָא, וְלִית מְאֵן דְּקִיִּימָא קָמִי דְּתִיּוּבְתָא.

וְעַד דָּא כְּתִיב, (ישעיה סו) וְיִצְאוּ וְרָאוּ בְּפָגְרֵי הָאֲנָשִׁים הַפּוֹשְׁעִים בִּי. אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בִּי, לֹא כְּתִיב, אֶלָּא הַפּוֹשְׁעִים בִּי, דְּלֹא כְּעֵאָן לְאֲתַבָּא, וְלֹא תִנְחַמָּא עַל מַה דְּעַבְדוּ. אֶבֶל כִּיּוֹן דְּאֲתַנְחַמוּ, הָא מְקַבֵּל לוֹן קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

בְּגִין כֵּן, בַּר נֵשׁ דָּא, אָף עַל גַּב דְּפָשַׁע בֵּיה, וּפָגִים בְּאֲתָרָא דְלֹא אֲצִטְרִיךְ, וְתַב לְקַמִּיָּה, מְקַבֵּל לִיה, וְחָס עָלֵיה, דְּהָא קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא (דף ק"ו ע"ב) מְלֹא רַחֲמִין אִיהוּ, וְאֲתַמְלִי רַחֲמִים עַל כָּל עוֹבְדוֹי, כְּמַה דְּאֵת אֲמַר (תהלים קמה) וְרַחֲמִיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו. אֶפְלוּ עַל בְּעִירֵי

ועופוי מאטון רחמיו. אי עלייהו מאטון רחמיו, פל שפן על בני נשא, דינדעין ואשתמודעאן לשבחא למאריהון, דרחמיו מאטון עלייהו, ושראן עלייהו. ועל דא אמר דוד, (תהלים קיט) רחמיך רבים יי' כמשפטיך חייני.

ורחמיו על כל מעשיו. אפלו על בהמות ועופות מגיעים רחמיו. אם עליהם מגיעים רחמיו, כל שפן על בני אדם שיודעים ומפירים לשבח רבונם שרחמיו מגיעים עליהם ושורים עליהם. ועל זה אמר דוד, (שם קיט) רחמיך רבים ה' כמשפטיך חייני.

אי על חייבין מאטון רחמיו, פל שפן על זכאין. אלא מאן בעי אסוותא, אינון מארי כאבין, ומאן אינון מארי כאבין. אלין אינון חייבין, אינון בעאן אסוותא ורחמי, דקודשא בריך הוא (רחמי) עלייהו, דלא יהון שביקין מניה, ואיהו דלא אסתלק מניהו, ויתובון לקבליה. פד מקרב קדשא בריך הוא, בימינא מקרב. וכד דחי, בשמאלא דחי. ובשעתא דדחי, ימינא מקרב. מסטרא דא דחי, ומסטרא דא מקרב, וקודשא בריך הוא לא שביק רחמיו מניהו.

אם על רשעים מגיעים רחמיו, פל שפן על צדיקים. אלא מי צריך רפואה? אותם בעלי כאבים. ומי הם בעלי כאבים? אלה אותם רשעים, הם צריכים רפואה ורחמים, שהקדוש ברוך הוא (מרחם) עליהם שלא יהיו עוזבים ממנו, והוא - שלא מסתלק מהם, וישובו כנגדו. כשהקדוש ברוך הוא מקרב, הוא מקרב בימין. וכשדוחה, דוחה בשמאל. ובשעה שדוחה, הימין מקרבת. מצד הנה דוחה ומהצד הנה מקרב, והקדוש ברוך הוא לא עוזב את רחמיו מהם.

תא חזי, מה כתיב (ישעיה נז) וילך שובב בדרך לבו. וכתיב בתריה, דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלים נחמים לו ולאבליו. וילך שובב, אף על גב דחייבין עבדין, פל מה דעבדין בזדון דאזלין בארחא דלבייהו, ואחרנין עבדין בהו התראה, ולא בעאן לצייטא לון. בשעתא דתבין בתיובתא, ונטלין ארחא טבא דתיובתא, הא אסוותא זמינא לקבליהו. השתא אית לאסתפקלא, אי על חייא אמר קרא, או על מתייא אמר קרא. דהא רישא דקרא, לאו איהו סיפא. וסיפא, לאו איהו רישא. רישא דקרא, אחזי על חייא. וסופיה אחזי על מתייא. אלא, קרא (כ"א רישא דקרא) אמר, בעוד דבר נש איהו בחייו, והכי הוא, וילך שובב בדרך לבו, בגין דיצר הרע דביה, תקיף ואתתקף ביה, ועל

בא וראה מה כתוב, (ישעיה נז) וילך שובב בדרך לבו. וכתוב אחריו, דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלים נחמים לו ולאבליו. וילך שובב, אף על גב שהרשעים עושים פל מה שעושים בזדון, שהולכים בדרך לבם, ואחרים עושים בהם התראה ולא רוצים לצית להם - בשעה ששכים בתשובה ונטלים דרך טובה של תשובה, הרי הרפואה מזמנת כנגדם. עכשו יש להתבונן, אם על החיים אמר הכתוב, או שעל המתים אמר הכתוב, שהרי ראש הפסוק אינו סוף, והסוף אינו ראש - ראש הכתוב מראה על החיים, וסופו מראה על המתים. אלא שהפסוק (ראש הפסוק) אמר, בעוד שהאדם הוא בחייו, וכף הוא - וילך שובב בדרך לבו, משום שיש בו יצר הרע חזק

דא אזיל שׁוֹכב, וְלֹא בְעֵי לְאַתְבָּא בְּתִיּוּבְתָא. קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חָמֵי אַרְחוּי, דְקָא אֲזַלִּין בְּבִישׁ, בְּלֹא תוּעֵלְתָא, אָמַר קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אָנָּא אֶצְטְרִיכְנָא לְאַתְקַפָּא בִידֵיהּ, הֵדָּא הוּא דְכְתִיב דְרַכְיוּ רְאִיתִי, (וְאַרְפָּאֵהוּ) דְקָא אֲזַלִּין בְּחִשׁוּכָא, אָנָּא בְעֵי לְמִיָּהֵב לִיָּה אֲסוּוֹתָא הֵדָּא הוּא דְכְתִיב וְאַרְפָּאֵהוּ, קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אִיהוּ אַעִיל בְּלִפְיָה אַרְחִיָּה דְתִיּוּבְתָא וְאַסּוּוֹתָא לְנִשְׁמָתֵיהּ. וְאַנְחָהּ, מָאִי וְאַנְחָהּ. כְּמָה דְאַתָּ אָמַר (שְׁמוֹת לֵב) לֵךְ נַחֵה אֶת הָעָם. אֲנַהֲיֵג לִיָּה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל, כְּמָאֵן דְאַתְקִיף בִּידָא דְאַחְרָא, וְאַפְקִיָּה מִגּוֹ חִשׁוּכָא.

וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו, הָא אֲתַחֲזִי דְמִיתָא אִיהוּ, (אֵלָא) אֵין, וְדָאִי מִיתָא אִיהוּ, וְקִימָא בְּחַיִּין דְהוּאֵיל (אֵלָא דְאִיהוּ אִיהוּ וְכַנְיָמָא בְּחַיִּין וְהוּאֵיל) וְאִיהוּ רִשְׁעָא, מִיתָא אֶקְרִי. מַהוּ וְאַשְׁלָם נַחְוּמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו. אֵלָא קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עֲבִיד טִיבוּ עִם בְּנֵי נֶשְׁא, דְכִיּוֹן דְעָאֵל מִתְלִיסַר שְׁנִין וְלִהְלָאָה, פְּקִיד עֲמִיָּה תְרִין מְלָאכִין נְטוּרִין דְנִטְרִי לִיָּה, חַד מִימֵינֵיהּ, וְחַד מִשְׁמַאֲלֵיהּ.

כַּד אֲזַיל בַּר נֶשׁ בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל, אֵינּוֹן חֲדָאֵן בֵּיָּה, וְאַתְקִיפוּ עֲמִיָּה בְּחֻדָּהּ, מְכַרְזֵן קְמִיָּה וְאַמְרִין, הָבוּ יָקָר לְדִיּוּקְנָא דְמִלְפָּא. וְכַד אֲזַיל בְּאַרְחַ עֲקִימוּ, אֵינּוֹן מִתְאַבְּלֵן עֲלֵיָּה, וּמִתְעַבְּרֵן מִנֵּיהּ. פִּיּוֹן דְאַתְקִיף בֵּיָּה קַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאַנְהִיג לִיָּה בְּאַרְחַ מִיִּשְׂרָאֵל, כְּדִין כְּתִיב, וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו. וְאַשְׁלָם נַחְוּמִים לוֹ בְּקַדְמִיתָא, דְאִיהוּ אֲתַנְחֵם עַל מַה דְעֲבַד בְּקַדְמִיתָא, וְעַל מַה דְעֲבַד הַשְׁתָּא, וְתַב בְּתִיּוּבְתָא. וּבְתַר כֵּן וְלְאַבְלִיו, אֵינּוֹן מְלָאכִין דְהוּוּ מִתְאַבְּלֵן עֲלֵיָּה כַּד אֲתַעְבְּרוּ מִנֵּיהּ, וְהַשְׁתָּא

וּמִחֲזִיק בּוֹ, וְלִכֵּן הוּלֵף שׁוֹכֵב וְלֹא רוּצָה לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה.

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רוּצָה אֶת דְרַכְיוּ שְׁהוֹלְכִים בְּרַע בְּלִי תוּעֵלְתָא, אֹמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי צְרִיף לְהַחֲזִיק בְּיָדוֹ. זֶהוּ שְׁכִתוּב דְרַכְיוּ רְאִיתִי (וְאַרְפָּאֵהוּ), שְׁהוֹלְכִים בְּחִשׁוּכָה, אֲנִי רוּצָה תַת לוֹ רְפוּאָה. זֶהוּ שְׁכִתוּב וְאַרְפָּאֵהוּ. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְכַנֵּס לְלִבּוֹ דְרַף הַתִּשׁוּבָה שְׁלוֹ וְרְפוּאָה לְנִשְׁמָתוֹ. וְאַנְחָהּ, מַה זֶה וְאַנְחָהּ? כְּמוֹ שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת לֵב) לֵךְ נַחֵה אֶת הָעָם. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל כְּמִי שְׁמַחֲזִיק בְּיָדוֹ שֶׁל אַחַר וּמוֹצִיא אוֹתוֹ מִתּוֹךְ הַחִשׁוּכָה. וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו, הֲרִי נְרָאָה שֶׁהוּא מֵת! (אֵלָא) כֵּן הוּא וְדָאִי מֵת וְעוֹמֵד בְּחַיִּים. שְׁהוּאֵיל (אֵלָא שְׁהִיא הוּא וְעוֹמֵדִים בְּחַיִּים, וְהוּאֵיל) וְהוּא רִשְׁעָא, נְקָרָא מֵת. מַה זֶה וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו? אֵלָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה טוֹב עִם בְּנֵי אָדָם, שְׁפִיּוֹן שְׁנַכְנַס מִשְׁלַשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנִים וּמַעֲלָה, מְפַקֵּד עִמּוֹ שְׁנֵי מְלָאכִים שׁוֹמְרִים שְׁשׁוּמְרִים אוֹתוֹ, אֶחָד מִימֵינוֹ וְאֶחָד מִשְׁמַאֲלוֹ.

בְּשַׁאֲרָם הוּלֵף בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל הֵם שְׁמַחֲמִים בּוֹ וּמִחֲזִיקִים אוֹתוֹ בְּשִׁמְחָה, מְכַרְזִים לְפָנָיו וְאוֹמְרִים: תְּנוּ כְבוֹד לְדָמוֹת הַמֶּלֶךְ. וּכְשֶׁהוּלֵף בְּדֶרֶךְ עֲקָם, הֵם מִתְאַבְּלִים עֲלָיו וְעוֹבְרִים מִמֶּנּוּ. פִּיּוֹן שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִחֲזִיק בּוֹ וּמְנַהֵג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, אֲזַ כְּתוּב וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ וְלְאַבְלִיו. וְאַשְׁלָם נַחְמִים לוֹ בְּתַחֲלָה, שֶׁהוּא הִתְנַחֵם עַל מַה שֶׁעָשָׂה בְּתַחֲלָה וְעַל מַה שֶׁעוֹשֶׂה עַכְשָׁו וְשֶׁב בְּתִשׁוּבָה. וְאַחַר כֵּן וְלְאַבְלִיו, אוֹתָם מְלָאכִים שֶׁהִיוּ מִתְאַבְּלִים עֲלָיו כְּשֶׁעֲבְרוּ מִמֶּנּוּ, וְעַכְשָׁו שְׁחֲזְרוּ עִמּוֹ, הֲרִי וְדָאִי נַחְוּמִים

דַּאתְהִדְרוּ בְּהִדְיָהּ, הָא וְדַאי נְחוּמִים לְכָל סְטָרִין.

וְהַשְׁתָּא אִיהוּ חַי וְדַאי. חַי בְּכָל סְטָרִין, אַחִיד בְּאִילָנָא דְחַיִּי, וְכִיּוֹן דְאַחִיד בְּאִילָנָא דְחַיִּי, כְּדִין אַקְרִי בְּעַל תְּשׁוּבָה, דְהָא כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל, תְּשׁוּבָה אוּף הַכִּי אַקְרִי. וְאִיהוּ בְּעַל תְּשׁוּבָה אַקְרִי. וְקְדַמָּאי אַמְרוּ, בְּעַל תְּשׁוּבָה מְמַשׁ. וְעַל דָּא, אַפִּילוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לְעַמּוּד, בְּמַקּוּם שְׂפַעְלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים.

דְּוֹד מְלָפָא אַמְר, (תהלים נא) לָךְ לְבַדְךָ חֲטָאֲתִי וְהִרְעֵ בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי וְגו', לָךְ לְבַדְךָ, מְאִי לָךְ לְבַדְךָ. אֲלָא, בְּגִין דְאִית חוּבִין, דְחֲטִי בַר נָשׁ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְלִבְנֵי נָשָׂא. וְאִית חוּבִין דְחֲטָא לִבְנֵי נָשָׂא, וְלֹא לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. וְאִית חוּבִין דְחֲטִי לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחוּדוּי וְלֹא לִבְנֵי נָשָׂא. (אחרא) דְּוֹד מְלָפָא, חָב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחוּדוּי, וְלֹא לִבְנֵי נָשָׂא. וְאִי תִימָא הָא (דף ק"ו ע"ב) חָב הֵהוּא חוּבָה דְבַת שְׁבַע, וְתַנְיָנָן, מָאן דְאַתִּי עַל עֲרוּה אַתְתָּא בְּרַעוּתָהּ אֶסְרָה עַל בְּעֻלָּהּ, וְחָב לְחֻבְרִיהּ, וְחָב לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לָאוּ הַכִּי הוּא דְהֵהוּא דְאַתְּ אַמְר. בְּהִיתְרָא הָוָה, וְדוּד דִּילִיָּה נָקֻט, וְגַט הָוָה לָהּ מִבְּעֻלָּהּ, עַד לָא יִהְיֶה לְקַרְבָּא, דְהַכִּי הָוָה מְנַהֲגָא דְכָל יִשְׂרָאֵל, דִּיהִבִּין גִּט זְמַן לְאַתְתִּיהּ, כֹּל דְנִפְיָק חִילָא. וְכֵן עֲבַד אוּרְיָה לְבַת שְׁבַע. וְלְבַת דְעֵבֵר זְמַן וְהוּת פְּטוּרָא לְכָלָא, נְטִל לָהּ דְּוֹד. וּבְהִיתְרָא עֲבַד כֹּל מַה דְעֵבַד.

דְּאַלְמָרָא לָאוּ הַכִּי, וּבְאַסוּרָא הָוָה, לָא שְׂבָקָה קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְגַבְיָהּ. וְהֵינְנוּ דְכְּתִיב לְסִהְדוּתָא, (שמואל ב יב) וַיִּנָּחֶם דְּוֹד אֶת בַּת שְׁבַע אֲשֶׁתוֹ. סִהְדוּתָא דְאַשְׁתּוֹ הִיא, וְדַאי אֲשֶׁתוֹ, וּבַת זִוְגוּ הִיתָה אֲשֶׁתוֹ, וּבַת זִוְגוּ הוּת, דְּאִזְדְּמַנַּת לְגַבְיָהּ,

לְכָל הַצְּדִדִּים. וְעַכְשָׁו הוּא וְדַאי חַי. חַי בְּכָל הַצְּדִדִּים, אַחוּז בְּעֵץ חַיִּים. וְכִיּוֹן שְׂאָחוּז בְּעֵץ חַיִּים, אִזּוּ נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה, שְׁהַרִי כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל נִקְרָאת אַף כִּף תְּשׁוּבָה, וְהוּא נִקְרָא בְּעַל תְּשׁוּבָה. וְהִרְאִשׁוּנִים אַמְרוּ, בְּעַל תְּשׁוּבָה מְמַשׁ. וְעַל זֶה אַפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לְעַמּוּד בְּמַקּוּם שְׂפַעְלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים.

דְּוֹד הַמְּלָךְ אַמְר, (תהלים נא) לָךְ לְבַדְךָ חֲטָאֲתִי וְהִרְעֵ בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי וְגו'. לָךְ לְבַדְךָ, מַה זֶה לָךְ לְבַדְךָ? אֲלָא מִשּׁוּם שְׂיֵשׁ חֲטָאִים שְׁחוּטָא אַדָּם לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְלִבְנֵי אַדָּם, וַיֵּשׁ חֲטָאִים שְׁחֲטָא לִבְנֵי אַדָּם וְלֹא לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיֵּשׁ חֲטָאִים שְׁחוּטָא לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא לִבְנֵי אַדָּם (אחריים). דְּוֹד הַמְּלָךְ חֲטָא לְקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ וְלֹא לִבְנֵי אַדָּם.

וְאַם תֵּאמַר, הֲרִי חֲטָא אוֹתוֹ הַחֲטָא שֶׁל בַּת שְׁבַע, וְשִׁנְיָנוּ, מִי שְׂבָא עַל אִשָּׁה עֲרוּה בְּרַצוּנָה אֶסְרָ אוֹתָהּ עַל בְּעֻלָּהּ, וְחֲטָא לְחֻבְרוֹ, וְחֲטָא לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא - לֹא כִּף הוּא. שֶׁהֵהוּא שְׂאֵתָה אוּמְרָ בְּהִתְרָ הִיָּה, וְדוּד לְקַח אֶת שְׁלוֹ, וְגַט הִיָּה לָהּ מִבְּעֻלָּה טָרָם שְׂיֻצָא לְקַרְב, שְׂכָף הִיָּה מְנַהֲגָ שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל שְׁנוֹתְנִים גִּט זְמַן לְאַשְׁתּוֹ כֹּל שְׂיֻצָא לְחִיל, וְכִף עֲשֵׂה אוּרְיָה לְבַת שְׁבַע, וְאַחַר שְׁעֵבֵר זְמַן וְהִיתָה פְּטוּרָה לְכָל, לְקַח אוֹתָהּ דְּוֹד, וּבְהִתְרָ עֲשֵׂה כֹל מַה שְׁעֲשֵׂה. שְׂאֵלְמָרָא לֹא כִּף וְזֶה הִיָּה בְּאַסוּר, לֹא הִיָּה מִשְׁאִיר אוֹתָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיָדוֹ. וְהֵינְנוּ שְׂכַתּוּב לְעִדּוּת, (שמואל ב-יב) וַיִּנָּחֶם דְּוֹד אֶת בַּת שְׁבַע אֲשֶׁתוֹ. עִדּוּת שְׂאֵתוֹ הִיא, וְדַאי אֲשֶׁתוֹ, וּבַת זִוְגוּ הִיתָה שְׁהַזְדְּמָנָה אֵלָיו מִיּוֹם שְׁנַבְרָא